

Katedra dokumentární tvorby

Posudek teoretické diplomové práce – magisterské

Autorka práce: **BcA. et Bc. Tereza Tara**

Název práce: **Žena, matka, režisérka. Tvůrčí seberealizace filmové režisérky na rodičovské dovolené**

Posudek vedoucí/ho práce

Autorka posudku (jméno, příjmení, pracoviště): **Mgr. Barbora Baronová, Ph.D.**

Hodnocení obsahu a výsledné podoby teoretické diplomové práce:

Vhodnost zvoleného cíle a přístupu práce: A

Relativní úplnost zpracované literatury ke zvolenému tématu: A

Schopnost kriticky vyhodnotit a použít odbornou literaturu: A

Logičnost struktury práce, souvislost jejich kapitol a jejich proporce: A

Jazyková a stylistická úroveň práce: B

Dodržení citační normy (pokud se v textu opakovaně vyskytují přejaté pasáže bez udání zdroje, práce nemůže být doporučena k obhajobě): A

Obrazové přílohy v dostatečném rozsahu, oprávněnost a vhodnost příloh, grafická úprava: A

Původnost práce, přínos k rozvoji oboru: A

Celkové hodnocení diplomové práce (A-F): A

(vysvětlivky hodnocení: A = výborný výkon převyšující daná kritéria, B = nadprůměrný výkon s minimem chyb, C = průměrný výkon s přijatelným počtem chyb, D = přijatelný výkon s větším počtem chyb, E = výkon vykazující minimální naplnění kritérií, F = nepřijatelný výkon)

Doporučení:

Vlastní slovní hodnocení teoretické diplomové práce obsahuje odstavec shrnující obsah práce a její závěry; rozvádí detailněji hodnocení dílčích kritérií uvedených výše, zejména zdůvodnění známek D, E, F; vyzdvihuje přednosti práce, zvláště v případě hodnocení A, B; formuluje otázky, k nimž se student/ka musí při obhajobě vyjádřit; na závěr uvádí jednoznačné vyjádření, zda autor prokázal či neprokázal schopnost samostatné tvůrčí činnosti ve své oblasti výzkumu, zda jeho práce splňuje či nesplňuje požadavky standardně kladené na diplomové práce, zda vedoucí/oponent práci doporučuje či nedoporučuje k obhajobě a jakou známku navrhuje. Slovní hodnocení má typicky rozsah 1 normostrany; v případě práce bez výtek může být i kratší. U prací, kde není co vytýkat, je namístež položit doplňující otázku ve smyslu, kam by uchazeč pokračoval v dalším výzkumu.

Vlastní slovní hodnocení teoretické diplomové práce:

Práce *Žena, matka, režisérka. Tvůrčí seberealizace filmové režisérky na rodičovské dovolené* dokumentaristky Terezy Tary přináší a analyzuje téma postavení žen-filmařek na rodičovské (avšak i obecně) v české společnosti 21. století. Vychází ze skutečnosti, že přestože je poměr žen a mužů na filmových školách (i ve světě) vyrovnaný, ženy-režisérky posléze z veřejného prostoru mizí, částečně i v souvislosti s rolí mateřskou. Práce Terezy Tary se snaží nejenom nalézt odpověď na základěžitých zkušeností pěti aktivních českých režisérek (i své vlastní), proč tomu tak je (zdali je mizení dobrovolné, či nikoliv), zároveň se snaží dopátrat, zdali za tím není spíše chyba v systému, který o příležitostech pro ženy-režisérky (a matky) rozhoduje.

U práce, která si klade za cíl definovat výzvy, se kterými se režisérky v období raného rodičovství a rodičovské potýkají, je snadné sklouznout ke kritice a čistému sepsání výtek, které vůči mnohdy rozhodujícím institucím a systému ženy-režisérky mají. S ohledem na disertaci *Ženy o ženách* (Baronová 2019), v jejímž rámci jsem se sama tématem žen-filmařek s dětmi (mimo jiné) zabývala, a také díky editorské práci na knižním projektu *Milk and Honey* (Olivová 2020) tematizujícím postavení především matek-umělkyn v českém kulturním prostředí vím, jaké tenze kvůli zastaralému chápání role ženy-matky a systému, který vývoj postmoderní společnosti ve 21. století nereflektuje, se v ženách hromadí – a logicky ústí do volání po změně.

Tereza Tara se však rozhodla od tohoto volání ilustrujícího mnohdy frustrující zkušenosti zpovídaných žen (které je samozřejmě součástí této práce) odrazit a svou diplomovou práci funkčně využít jako možný nástroj inspirující ke změně v lepší podmínky pro práci žen – a nejenom těch na rodičovské. Jak sama Tereza Tara v úvodu píše, záměrem její práce není jen „popsat možnosti podpory kariéry režisérek“, ale právě i „iniciovat diskuzi a institucionální změnu.“ A to se jí daří tím, jak práci obsahově strukturovala a koho do ní přizvala.

Ráda bych nyní konkrétně poukázala na několik důležitých aspektů práce.

V první řadě je to užití feministické výzkumné metodologie. Zejména feministický hloubkový rozhovor podle Sharlene Nagy Hesse-Biber (2014) a Shulamit Reinharz (1992) pracuje na nehierarchických principech, kdy má výzkumnice i zkoumaná osoba stejné postavení, nedochází tak k vytěžování informací, ale ke sdílení, díky čemuž je možné dostat se během rozhovoru více do hloubky a být velmi konkrétní a osobní. Co je na tomto přístupu cenné, je i fáze schvalování rozhovoru a diskuse o správné interpretaci textu. Mnohdy se totiž odhalí drobné nuance, které mohou značně posunout význam sdělení. Anebo dojde k tomu, že dotyčná osoba rozhovor zveřejnit odmítne – stejně jako se to stalo u této práce Tereze Taře. A tu se stává tato věc tématem – proč se ona režisérka-matka rozhodla raději věci zamlčet? Ze strachu? Protože by se dostala do nevýhodné pozice? Získala by nálepku „problémová“? Všechny tyto myšlenky jsou indikátorem toho, že je systém nemocný, protože brání někomu být otevřený a upřímný. Mlčení samo se tak stává výpovědní hodnotou pro tuto práci, protože mluvit narovinu znamená oslabovat svou pozici.

Druhou věcí, kterou bych ráda ocenila, je výběr zemí, které Tereza Tara zařadila do studie. Vedle České republiky si vzala pro porovnání v mnohém progresivní Švédsko, které v rámci filmového průmyslu dlouhodobě podporuje ženy – již několik let například prosazuje genderové kvóty a má důkazy o tom, že například více filmů žen-režisérek podpořených z grantů znamená větší úspěch švédských filmů na festivalech. Další zemi, kterou si diplomantka vybrala, je Austrálie, kde jsem shodou náhod v roce 2017 pobývala v rámci svého doktorandského výzkumu na UNSW a kde jsem natočila několik rozhovorů s australskými režisérkami o jejich profesní zkušenosti. Austrálie je pro tuto diplomovou práci vhodnou zemí zejména proto, že v rámci anglo-amerického světa nepředstavuje primárně jen mainstreamovou kulturu a řada aktivit směřujících ke zlepšení postavení žen ve filmovém průmyslu vzniká podobně jako v Česku – iniciativami dílčích osobností a skupin.

Zároveň již Austrálie aplikuje různé strategie a plány v rámci své filmové politiky, které mohou být inspirací právě i pro země našeho „menšího“ typu.

Jako třetí bych vyzdvihla Terezin výběr respondentek. Byť zahrnuje „pouze“ šest osob, pokrývá jimi různou generační zkušenost, různá témata, strategie, charaktery. Rozhovor s Martinou Malinovou, Marikou Pecháčkovou i samotnou Terezou Tarou navíc rozšiřuje jejich myšlenky již publikované v knize *Ženy o ženách* a zachycuje tak režisérčiny proměny i odlišnou zkušenost v čase. Rozhovory s šesticí režisérek indikují mnoho problémů – zejména těch systémových. Interview popisují trajektorie profesí filmařek, poukazují na problémové body filmového vzdělávání, přerozdělování financí, nedostatek psychického podporování a podobně – zároveň vypichují aspekty, které jim naopak jako matkám-režisérkám pomáhají – prostor se třeba demokratizuje digitalizací atd.

Za velmi silnou část této diplomové práce považuji zařazení kapitoly Postoje institucí ČR. Ukazuje se, jak jejich často teoretický přístup k tématu je chvílemi v ostrém rozporu s reálně žitou zkušeností matek-režisérek. Jako by mnohdy docházelo k naprostému neprolínání perspektiv a potřeb obou táborů. Ukazuje se, že vůle ke zlepšení postavení žen ve filmovém průmyslu existuje, ale reálné kroky se neodehrávají, nebo jsou blokovány ve vyšším mocenském prostoru, kde vůle ke změně chybí nebo kde není vnímána jako důležitá. Nebo je zcela nepochopena.

Za neméně důležitou část – a jako potenciál pro další studium a případně i jiné aktivity na poli filmu Terezy Tary – vnímám kapitolu Podpůrné nástroje, kterou diplomantka napsala nejenom pro režisérky, ale i samotné instituce. Diplomantka sesbírala inspiraci ze zahraničí a v rámci této práce ji nastoluje jako instrumenty, které mohou pomoci zlepšit situaci v Česku nejenom matek-režisérek, ale české kinematografii obecně. Protože jak v práci několikrát padne – je škoda ochuzovat se o perspektivu žen, zvláště když tvoří polovinu obyvatel světa.

Důležitou součástí této práce je řada konkrétních čísel a výzkumů týkajících se žen ve filmové branži, které dávají Tereze Taře argumentační municí a dovolují ji vynášet závěry. Její práce tak může posloužit řadě iniciativ i jednotlivců v boji za prosazování větší (nejenom genderové) rovnosti v české kinematografii.

K diplomové práci mám jediný podnět – kdyby ji chtěla autorka vydat knižně, rozhodně by stálo za to věnovat větší péči editaci rozhovorů. Pro potřeby této práce to ale považuji za dostačující.

Tereze Taře navrhuji hodnocení A, protože práce není jen soupisem žité zkušenosti matek-režisérek, ale dává prostor k vyjádření i institucím, čímž vynikne, jak nespojitě tyto dvě entity fungují, zároveň připojuje cenné nástroje k tomu, jak situaci v české kinematografii (zejména směrem vůči ženám) zlepšit.

Zároveň bych Tereze Taře chtěla doporučit, aby toto téma v budoucnu dál rozvíjela, ať v rámci svého doktorského studia, anebo jako film či knihu. V zahraničí jsou vědecké práce, publikace i filmy na obdobná témata realizována již od 70. let, v Česku je podobných počinů zatím poskrovnu. Prostor se dává častěji teoretizování ohledně filmových děl, přitom mapování kreativní praxe je stejně důležité.

Tereza Tara prokázala schopnost samostatné tvůrčí činnosti ve své oblasti výzkumu, její práce splňuje požadavky standardně kladené na diplomové práce a jako vedoucí doporučuji práci k obhajobě se známkou A.

Na závěr bych ráda dodala, že práce má mimořádný rozsah a – jak již bylo zmíněno výše – i zásadní informační hloubku. Proto si dovoluji doporučit tuto práci po přepracování k rigoróznímu řízení.

HESSE-BIBER, Sharlene Nagy, ed. (2014). *Feminist Research Practice. A Primer*. 2. vyd. London: SAGE Publications. ISBN 978-1-4129-9497-2.

REINHARZ, Schulamit (1992). *Feminist methods in Social Research*. New York Oxford: Oxford University Press. ISBN 0-19-507385-1.

BARONOVÁ, Barbora (2019). *Ženy o ženách, Intimita tvorby českého ženského filmového a literárního dokumentu*. Praha a Zlín: nakladatelství wo-men, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 978-80-907641-0-1.

OLIVOVÁ, Kateřina (2020). *Milk and Honey*. Praha: AVU, wo-men. ISBN 978-80-88366-00-3 (AVU), ISBN 978-80-907641-4-9 (wo-men).

V Praze 30. srpna 2021

